

IMPACTUL PROPAGANDEI. ROMÂNIA REALĂ. ANUL 1945
THE IMPACT OF PROPAGANDA. REAL ROMANIA.
THE YEAR 1945

Oana Ilie*

MOTTO: Starea vremii influențează mai mult starea de spirit a populației decât politica.

Abstract

The impact of propaganda on the population is hard to measure. Sometimes it is even impossible. The few information about the real concerns of the population come from the informative notes, the reports and the bulletins elaborated by the General Inspectorate of the Gendarmerie and the General Directorate of Police. Even though many are generically called "the population's state of mind", it cannot be established with certainty what percentage of the population is represented in them. A second obstacle is the short period (1945-1948) covered by the archives of the two institutions. However, some conclusions can be drawn from the information offered by the archives.

Aside from the image created through propaganda, the real concerns of the population in 1944-1945 were completely different. The war and the destructions that it had caused, the presence of the Soviet troops, the precarious daily life were the true problems of Romanians. Moreover, each historical province had to confront its own problems: the Hungarian chauvinism and the Soviet administration in Transylvania, the presence of the Jews and the closeness of the USSR in Moldavia.

Keywords: propaganda, the population's state of mind, Romanian Communist Party, 1945.

Impactul propagandei asupra populației este greu de cuantificat. Uneori chiar imposibil. Puținele informații despre preocupările reale ale populației parvin din notele informative, rapoartele și buletinele Inspectoratului General al

* Cercetător, Muzeul Național de Istorie a României, Secția Istorie; doctor în istorie.

Jandarmeriei și ale Direcției Generale a Poliției¹. Chiar dacă multe ele sunt generic intitulate „starea de spirit a populației” nu se poate stabili cu exactitate, procentual, cât la sută din populație este reprezentată de considerentele emise de cele două instituții. Un al doilea impediment îl reprezintă perioada scurtă (1945-1948) pe care o acoperă arhiva celor două instituții. Cu toate acestea, o serie de concluzii pot fi extrase din cumulumul informațiilor găsite în arhivă.

De multe ori, ajutorul vine de unde mai puțin te aștepti. În încrâncenarea lor de a fi perfecți, comuniștii oferă, fără să vrea, informații valoroase privind impactul propagandei. Majoritatea ședințelor de partid includ rapoarte de activitate în care se analizează modul în care s-a făcut propaganda, plusurile și minusurile activității agitatorilor și propagandiștii. Chiar dacă intenția celor însărcinați cu propaganda nu era de a scoate în evidență deficiențele activității propagandistice, ci cauzele care au dus la eșecul anumitor acțiuni și campanii, rapoartele lor reprezintă pentru noi o adevărată mină de aur.

Adevăratele preocupări ale societății românești, în anii 1944-`45, erau cu totul altele. Războiul și distrugerile provocate de acesta, prezența trupelor sovietice, precaritatea vieții de zi cu zi sunt problemele reale ale românilor. În plus, fiecare provincie istorică se confruntă cu probleme specifice: șovinismul maghiarilor și administrația sovietică în Transilvania, prezența evreilor și apropierea de U.R.S.S. în Moldova.

În timp ce în Moldova și Muntenia starea de spirit a populației era influențată într-o măsură covârșitoare de factorul economic, în Transilvania conflictul dintre români și maghiari ținea capul de afiș. Mai ales în perioada în care nu a existat administrație românească, maghiarii, fiind susținuți de sovietici, au avut o atitudine sfidătoare și recalcitrantă față de români. Evacuarea autorităților române era privită ca o reușită a diplomației maghiare. În unele localități administrația sovietică a fost dublată de cea maghiară care persecuta populația română. Au fost create gărzi naționale maghiare (plătite de localnici; funcționau în paralel cu jandarmeria) care terorizau populația română. Mulți dintre etnicii maghiari refuzau să facă parte din detașamentele de muncă. Alții îi denunțau pe români la autoritățile sovietice că sunt profasciști, pentru a fi internați în lagăre.

Șovinismul era resimțit în întreaga Transilvanie, epicentrul fiind reprezentat de județele Trei Scaune, Odorhei, Ciuc, Mureș. De cealaltă parte, românii le vor întoarce „favorurile” odată cu reinstalarea administrației românești.

La 14 februarie 1945, cu ocazia trecerii a 9 comune de la județul Brașov la județul Trei Scaune, s-a constatat că erau arborate drapele ungurești și sovietice la toate autoritățile publice (excepție: Administrația Financiară și B.N.R.), că gărzi

¹ O lucrare valoroasă privind evoluția societății în primii ani de după preluarea puterii de către comuniști îi aparține lui Dumitru Șandru, *Comunizarea societății românești în anii 1944-1947*, Editura Enciclopedică, București, 2007.

maghiare îmbrăcate în uniforme în stil unguresc și înarmate păzeau toate intrările și ieșirile din localități².

Maghiarii se înscriau în partidul comunist și în MA.D.O.S.Z., sperând ca prin acesta, pe de o parte să capete sprijinul sovieticilor, iar de cealaltă parte să evite lagărul. Propaganda lor era axată pe două coordonate: nesupunere față de autoritățile românești și încorporarea Ardealului la Ungaria. La biserica catolică se cânta imnul Ungariei la slujba de duminică. În unele școli erau folosite ca materiale didactice hărți și manuale cu Ardealul de Nord și Ucraina Subcarpatică înglobate Ungariei³, creioane vopsite în tricolorul maghiar și caiete cu statistici privind populația maghiară.

Conflictele între români și unguri erau zilnice și îmbrăcau cele mai diverse forme: ostilitate față de autoritățile statului, acțiuni artistice și educative pentru propovăduirea Ungariei milenare, distrugerea drapelului României și arborarea propriului drapel (chiar și la manifestațiile organizate de români). Tinerii maghiari refuzau să participe la recrutare, îi ascundeau pe prizonierii unguri (din Ungaria), vorbeau doar în limba maghiară, ștampilau corespondența cu însemnele fostului regim maghiar. Nu era pierdută nicio ocazie pentru a-și manifesta vehement dorința ca Ardealul să nu fie dat înapoi românilor: „Niciodată nu vom fi soldați la spurcății de români”, „Le vom lega românilor mămăliga și opincile și-i vom alunga cu ciomegele dincolo de București”⁴.

Intrarea trupelor române în Cluj, la 5 august 1945, a fost primită cu entuziasm de către români, care au cântat „Deșteaptă-te române” și i-au purtat pe brațe pe soldați. De cealaltă parte, maghiarii au venit la defilare îmbrăcați în costume populare ungurești, cu stegulețe și cocarde cu însemne ale Ungariei. Și acesta nu este un caz singular. La o manifestație organizată de U.P.M. și partidul comunist din Cluj, la care a participat și Vasile Luca, populația maghiară a venit îmbrăcată în costume naționale, cu propriile drapele și a cântat în limba maghiară⁵, în timp ce la aniversarea lui Petofi (28 iulie) au pus pe pereți tablouri cu poeți maghiari, cu Stalin, dar au omis să agațe și tabloul regelui.

Exemple de șovinism al maghiarilor sunt numeroase: populația maghiară din comuna Ozun (Regiunea de Jandarmi Trei Scaune) a refuzat să permită preotului ortodox să se întoarcă la post sub motivul că „nu le trebuie preot ortodox”⁶; primarul din comuna Păcureni a refuzat să deschidă anul școlar spunând că n-are nevoie de școală românească⁷ etc. Pe acest fundal de neînțelegere între români și maghiari bătaile și denunțurile erau frecvente.

² A.N.I.C., fond *Inspectoratul General al Jandarmeriei*, dosar 39/1945, f. 124.

³ A.N.I.C., fond *Inspectoratul General al Jandarmeriei*, dosar 147/1945, f. 2.

⁴ A.N.I.C., fond *Inspectoratul General al Jandarmeriei*, dosar 146/1945, f. 43.

⁵ A.N.I.C., fond *Inspectoratul General al Jandarmeriei*, dosar 20/1945, f. 39.

⁶ A.N.I.C., fond *Inspectoratul General al Jandarmeriei*, dosar 146/1945, f. 2.

⁷ A.N.I.C., fond *Inspectoratul General al Jandarmeriei*, dosar 20/1945, f. 26.

Mulți dintre maghiarii care trecuseră după 1940 frontiera în Ungaria și luptaseră în război împotriva României s-au întors în Ardeal. Românii din Ardeal erau nemulțumiți că Statul nu i-a pedepsit pe maghiarii care s-au sustras obligațiilor militare (au fugit în Ungaria) și că multe dintre oficialitățile locale nu cunosc limba română.

Instalarea jandarmilor a fost însoțită de agresiuni verbale și chiar fizice din partea populației maghiare (inclusiv din partea autorităților și a celor înregimentate în organizații procomuniste): „toți românii trebuie împușcați”, „Ardealul a fost și este unguresc, jos chipiul românesc”⁸.

Dincolo de eforturile propagandiștilor de a capacita populația cu fel de fel de probleme politice, poporul avea alte griji. Distrugerile provocate de război și seceta (mai ales în partea Moldovei) au dus la o recoltă slabă și implicit la lipsa alimentelor de pe piață. Profitând de aceasta, speculanții vindeau cerealele și produsele de primă necesitate la prețuri exorbitante. Lipsa medicamentelor și a personalului de specialitate provoca noi și noi focare de epidemii. Răniții de război aflați în spitale erau rău îngrijiți din cauza lipsei medicamentelor și a hranei.

De starea de deznădejde în care fusese aruncată populația României profitau atât șarlatanii de profesie care promiteau în schimbul unor sume de bani diverse favoruri (locuri de muncă în străinătate, posibilitatea de emigrare, liste de subscripții pentru alimente etc.), cât și autoritățile statului. Un angajat al Serviciului Veterinar al județului Râmnicu Sărat a lansat zvonul că se vor face rechiziții de cai și cornute, dar el îi poate scăpa pe cei care-i dau câte 50.000 lei⁹. Tot în același județ, un cetățean s-a dat drept inspector de control al organizației Frontul Plugarilor și a cerut comitetului de împrumut din comuna Chiojdeni să strângă câte 1500 lei de la cei împrumutați, dându-le la schimb chitanțe cu antetul organizației.

Trupele sovietice abuzau populația. La fel și soldații din diviziile „Tudor Vladimirescu” și „Horea, Cloșca și Crișan”. Propaganda vorbea despre înfrățirea dintre cele două popoare, de glorioasa Armată Roșie, în timp ce oamenii simpli se confruntau zilnic cu soldații care le luau bruma de agoniseală (ce le mai rămăsese după război).

Numărul infracțiunilor comise de către soldații sovietici era într-o permanentă creștere. În încercarea de sistematizare a informațiilor referitoare la acest subiect, Direcția Siguranței și Ordinii Publice din cadrul Jandarmeriei a tipărit tipizate, pentru a fi distribuite unităților din teritoriu, unde erau luate în calcul ca situații posibile următoarele infracțiuni: 1) Agresiuni contra jandarmilor: dezarmați, morți, răniți; 2) Devastări: autorități, magazine/ depozite, locuințe, ferme/ conace, întreprinderi, biserici; 3) Vehicule luate: auto, căruțe/ trăsuri, motociclete, biciclete; 4) Animale luate: cai, boi/ vaci, oi, păsări, porci; 5) Cereale luate: grâu,

⁸ *Ibidem*, f.1.

⁹ A.N.I.C., fond *Inspectoratul General al Jandarmeriei*, dosar 90/1945, f. 119.

porumb, orz, ovăz, fân, băuturi (vin, țuică) etc.; 6) Femei siluite; 7) Peroane jefuite; 8) Victime: morți, răniți. Numai pentru luna ianuarie 1945, dintr-un centralizator al Jandarmeriei aflăm că pagubele însumate de „rechizițiile” practicate de soldații sovietici au depășit 30.000.000 lei, înregistrându-se totodată și 10 victime¹⁰.

Mulți dintre soldații sovietici nu se opreau la a rechiziționa hrană și mijloace de transport. Luau tot ceea ce găseau (obiecte casnice, săpun, ceasuri, bijuterii, stilouri etc.), iar ceea ce nu le folosea, sau nu puteau transporta, distrugau. Dacă cei agresați nu se lăsau intimidați și ripostau, exista o mică șansă de diminuare a pagubelor, și una foarte mare de a fi împușcați. Orice încercare de împotrivire a proprietarului era imediat taxată printr-o corecție fizică. Nu de puține ori cei care li s-au împotrivit au plătit cu viața.

Și nu s-au limitat doar la locuințe. Opreau trenurile pentru a le jefui, conduceau beți provocând accidente, trăgeau cu pistolul în populație fără a avea motiv. Toate cazurile erau raportate aliaților sovietici. Multe au rămas nerezolvate pe motiv că nu există plângeri, în timp ce cele cercetate erau ori nesoluționate, ori rezolvate în favoarea sovieticilor, pentru că agresorii nu au putut fi identificați.

Numeroase dintre cazurile prezentate în rapoartele Jandarmeriei și Poliției sunt desprinse parcă din teatrul absurdului. La 3 martie 1945, trei ostași au intrat pe proprietatea lui Iuliu Albini din Galda de Jos (jud. Alba), au tăiat cu un cuțit pânza ce învelea dormea și cele 2 scaune, după care le-au luat cu ei¹¹. Pe 12 aprilie 1945, patru soldați au coborât din tren în gară la Găgești (jud. Râmnicu Sărat), au spart toate geamurile și ușile și au distrus două aparate telefonice¹².

Și drama românilor din acea perioadă nu se oprește aici. Încă din noiembrie 1944 comuniștii au început să-și instaleze oamenii în funcții administrative. Autoritatea Statului Românesc era serios prejudiciată de către aceștia, deoarece oamenii comuniștilor nu-i recunoșteau pe reprezentanții trimiși de guvern, refuzau să predea conducerea instituțiilor, maltratau și arestau polițiștii însărcinați să-i schimbe. Majoritatea celor autoprocamați erau indivizi cu un trecut dubios (ex. La Iași – chestor Babătă, fost subofițer condamnat la 25 de ani muncă silnică pentru că l-a împușcat pe căpitanul de jandarmi, Iulian Popescu)¹³.

În decembrie 1944 în Găești s-au făcut alegeri de primar, candidații fiind de la P.N.Ț. și F.N.D. A câștigat cel de la P.N.Ț. cu 108 la 107 voturi, dar „contra votului exprimat de voința populației a fost instalat ca primar N. Tănăsescu – F.N.D.”¹⁴.

Autoritățile impuse cu forța de către comuniști, nefiind alese prin vot, nu aveau prestigiu. Pentru a și-l căpăta ofereau diverse facilități (o bucată de pământ

¹⁰ A.N.I.C., fond *Inspectoratul General al Jandarmeriei*, dosar 23/1945, f. 9-65, passim.

¹¹ A.N.I.C., fond *Inspectoratul General al Jandarmeriei*, dosar 73/1945, f. 20.

¹² A.N.I.C., fond *Inspectoratul General al Jandarmeriei*, dosar 41/1945, f. 10.

¹³ A.N.I.C., fond *Inspectoratul General al Jandarmeriei*, dosar 73/1945, f. 49.

¹⁴ A.N.I.C., fond *Inspectoratul General al Jandarmeriei*, dosar 2/1945, f. 57.

mai bun și mai aproape de vatra satului, rechiziții mai ușoare etc.) celor dispuși să-i susțină și să-i ajute. Mulți dintre primarii numiți de comuniști se comportau însă ca vechilii, pretinzând anumite favoruri de la populație (lemne pentru iarnă fără să le plătească, bani sau produse pentru a închide ochii la afacerile oneroase etc.).

Deși comuniștii au încercat prin propagandă și măsuri populiste¹⁵ să-și atragă susținători, populația, mai ales cea rurală, nu avea timp de politică. Orizontul preocupărilor acesteia era ghidat de grija zilei de mâine. Mulți oameni rămăseseră fără case (distruse de război), nu mai aveau mijloace de transport (animalele fuseseră rechiziționate pentru armată, sau tăiate nemaivând cu ce le hrăni), umblau desculți și peticiți. Oamenii nu aveau bani să cumpere sticlă pentru a înlocui geamurile sparte. Un metru pătrat de sticlă ajunsese la 4-5000 lei (februarie 1945). Alături de frig, lipsa medicamentelor¹⁶, a doctorilor, a unor minime condiții de igienă îi predispunea la grave îmbolnăviri. Numai în luna februarie, în zona Moldovei¹⁷ au decedat peste 1000 de persoane din cauza tifosului exantematic.

Puținele școli care mai rămăseseră în picioare nu aveau suficienți profesori (fuseseră concentrați) și nici material didactic. Nu puteau oferi condiții decente elevilor (geamuri sparte, sobe distruse, lipsă combustibil pentru încălzire). Distanțele dintre sate erau destul de mari și greu de parcurs pe jos pentru a merge la altă școală, iar a învăța la oraș era un vis pe care părinții nu-l puteau transforma în realitate (nu puteau suporta cheltuielile de școlarizare: chiria, hrana, taxele școlare).

Reforma agrară, mult trâmbițată ca o reușită a comuniștilor și ca o mână întinsă păturii țărănești, s-a dovedit încă de la început o sursă de nemulțumire. Parcelările au fost făcute aleatoriu, mulți dintre cei cu terenuri mari scăpând de expropriere. Pe principiul „primii veniți, primii serviți”, cei care aveau rude și prieteni în comitetele de împroprietărire au primit pământul cel mai bun, în timp ce vădulele s-au ales cu teren departe de vatra satului, iar cei care au fost pe front în campania din vest, când s-au întors au avut surpriza să constate că pământul fusese deja împărțit, iar pentru ei nu mai rămăsese nimic.

Agricultorii fără posibilități materiale erau oprimați din toate părțile. Neavând bani nu puteau să-și asigure un trai decent, nici să-și cumpere anumite favoruri. Când ajungeau la cooperativa sătească constatau că produsele fuseseră deja distribuite oficialităților și celor care plățiseră o mică atenție pentru a afla când vine marfa. Ajutoare primeau în primul rând rudele și prietenii celor care le

¹⁵ Încă din luna februarie 1945 începuse împărțirea moșiilor de către membrii F.N.D. Abuzurile erau frecvente, mai ales că nu exista un cadru legislativ care să stabilească condițiile în care se făcea.

¹⁶ Cele care se găseau aveau prețuri exorbitante. De exemplu, în luna februarie 1945, o pastilă de aspirină se vindea cu 700-1000 lei. (A.N.I.C., fond *Inspectoratul General al Jandarmeriei*, dosar 62/1945).

¹⁷ Jud. Bacău – 75 persoane, jud. Fălciu – 10 persoane, jud. Iași – 600 persoane, jud. Neamț – 85, jud. Roman – 195 persoane, jud. Vaslui – 88 persoane.

împărțeau. Dacă mai rămâneau cereale și pentru oamenii obișnuiți, prețul de vânzare era cu mult peste cel impus de Prefectură. După ce că nu li se dădea niciun ajutor, țăranii erau furați și la cântar de către comisiile însărcinate cu rechiziționarea produselor în contul Convenției de Armistițiu.

De cealaltă parte, cei care dispuneau de mijloace financiare cumpărau bunăvoința noii puteri administrative. Toate acestea „trocuri” loveau însă în agoniseala marii mase a populației. Cei săraci, care nu aveau cu ce contribui la bunăstarea noilor autorități, se trezeau în fața unor situații aberante, care îi făceau și mai pauperi decât fuseseră înainte. Cei săraci li se lua singura vită din bățatură și li se dădea la schimb una mai slabă (luată de la cei cu mai multe animale), fără a li se plăti diferența de preț¹⁸, în timp ce cei cu rude în comisiile de colectare, sau cei cu pământ și bani, dar fără animale, scăpau de această impunere. Cei care aveau cu ce preferau să cumpere de la târg vite, să plătească pentru ele, decât să-și dea animalul din curte.

Lipsa acută de cereale a făcut și ea multe victime. Pe de o parte cei morți din cauza inaniției, de cealaltă parte cei căzuți pradă violenței unor oameni disperați, care făceau orice pentru a-și procura mâncarea. Creșterea infracționalității a fost favorizată și de ridicarea posturilor de jandarmi din comune.

Alături de modul de efectuare a rechizițiilor și de blocare a cerealelor¹⁹, majoritatea notelor și buletinelor informative ale Jandarmeriei mai menționează ca surse de nemulțumire a populației rurale de pe cuprinsul întregii țări și lipsa îmbrăcăminții și încălțăminte, a sării, a petrolului lampant (de multe ori vândut la prețuri exorbitante sau la schimb cu cereale), a chibriturilor (date la schimb cu ouă), a lemnelor pentru încălzire. Specula, inflația progresivă și legislația²⁰ (aberrantă în multe cazuri), constituiau și ele vii surse de nemulțumire.

Lipsa cerealelor din multe localități din Moldova dusesese la apariția unui adevărat cerc vicios. Neavând cu ce-și hrăni animalele, mulți țărani le vindeau. În lipsa vitelor nu mai puteau lucra pământul, recolta²¹ anului următor fiind astfel, în mare parte, compromisă.

Din cauza permanentei creșteri a prețurilor, banii își pierduseră valoarea, instaurându-se un regim al trocului, de cele mai multe ori în defavoarea populației rurale (pentru a primi 3 kg de porumb, țăranii săraci din Vrancea dădeau la schimb 1 kg de prune afumate).

Prețurile date de stat pentru produsele din gospodăria țăranilor erau foarte mici în raport cu piața liberă. În luna decembrie a anului 1945 se oferea la Centrul de Colectare din Râmnicu-Sărat pentru un kilogram de carne de vită în viu suma de

¹⁸ A.N.I.C., fond *Inspectoratul General al Jandarmeriei*, dosar 90/1945, f. 68.

¹⁹ Țăranii erau obligați să vândă Statului cu un preț impus de acesta, mult sub prețul pieții libere.

²⁰ Țăranii erau obligați pe cheltuiala lor să ducă cerealele la centrele de colectare, unele aflându-se la distanțe de zeci de kilometri.

²¹ La compromiterea recoltei au mai contribuit: lipsa brațelor de muncă, a mașinilor, utilajelor, instrumentarului agricol, potcoavelor și nu în ultimul rând a semințelor.

6000 lei²², în condițiile în care în luna martie a aceluiași an, în regiunea Galați 1 kg carne de vită se vindea pe piața neagră cu 12.000-14.000 lei²³. Grâul le era luat la suma de 106-109 lei/ kg, în timp ce pe piața liberă costa 600-700 lei/ kg²⁴.

Comuniștii încercau să-și cumpere sprijinul populației, dând dovadă de mai multă sollicitudine față de cei înregimentați politic (sunt primii când se distribuie ajutoare și iertați de anumite impuneri). Altora li se spune franc că dacă se vor înscrie în F.N.D. vor primi articole gratuit de la cooperativă²⁵.

Moldovenii manifestau și o nemulțumire față de tratamentul aplicat evreilor (nu erau concentrați pentru front, aveau efecte militare românești și nemțești noi și le vindeau țăranilor cu sume mari, sau la schimb cu cereale²⁶), pe care îi considerau vinovați de problemele lor. O anumită atitudine antisemită este vizibilă chiar și la comuniștii din Moldova. Într-un sat din comuna Nicorești (jud. Tecuci) s-a votat schimbarea secretarului Partidului Comunist, Bera Bercovici, strigându-se <<Trăiască P.C.R. condus de români!>>²⁷.

Inegalitate exista și între tratamentul aplicat populației rurale și celei urbane. Țăranii suportau mai multe sarcini rezultate din aplicarea Convenției de Armistițiu (blocarea cerealelor, a animalelor). Prețurile oferite de Stat pe produsele obținute în gospodăriile lor era foarte mici în comparație cu piața liberă, cât și cu prețurile la care se găseau în comerț articolele de îmbrăcăminte, încălțăminte, produsele monopolizate și uneltele necesare unui trai decent. Muncitorii aveau acces la economate. Țăranii se aprovizionau de la cooperativele sătenești care erau dezorganizate și nu făceau față. Dacă 1 m de stofă se vindea la economat cu 13-14.000 lei, țăranii îl găseau de cumpărat cu 30-40.000 lei, iar 1 sac de porumb putea fi achiziționat de muncitori cu 17.000 lei, în timp ce un țăran dădea pe el 80-90.000 lei²⁸.

Cuvântul care caracterizează cel mai bine starea societății românești în 1945 este absurdul. Delegați ai F.N.D. ridică mărfuri din gospodăriile țărănești și le vând prin intermediul cooperativelor. Cui? Celor de unde le-au luat. Diferența este că le iau pe bani puțini și le vând cu sume mari.

Lumea satului conștientiza diferențierea pe care regimul o făcea între ei și orașeni. „Toți țăranii noștri se întreabă însă care este contribuția orășeanului pentru executarea aceluiași servicii ce apasă asupra Statului? Niciuna.

Ce dă liberul profesionist pentru Convenția de Armistițiu? Doctorul care ia 10.000 lei pe o vizită, sau avocatul?

²² A.N.I.C., fond *Inspectoratul General al Jandarmerie*, dosar 90/1945, f. 98.

²³ *Ibidem*, f. 142.

²⁴ *Ibidem*, f. 95.

²⁵ A.N.I.C., fond *Inspectoratul General al Jandarmerie*, dosar 121/1945, f. 33.

²⁶ A.N.I.C., fond *Inspectoratul General al Jandarmerie*, dosar 90/1945, f. 78.

²⁷ *Ibidem*, f. 37.

²⁸ *Ibidem*, f. 50.

Dar negustorul a cărui marfă se scumpește de la o zi la alta prin simpla ședere în raft? Nimic!

Muncitorii primesc salarii mari, au economate, sunt înconjurați de toată sollicitudinea regimului.

Dar țăranii? Lor ce li se dă?”²⁹.

Și cu toate că muncitorul era considerat de noul regim ca principal beneficiar al politicii sale, nici situația acestuia nu era cu mult mai bună decât a țăranului. Muncitorii și funcționarii se confruntau cu lipsa locurilor de muncă, salarii mici și neplătite la timp, inflație într-o progresie continuă. Frica zilei de mâine îi măcina și pe orășeni. Funcționarii se temeau să nu-și găsească numele pe vreo listă de epurați, micii patroni să nu-și piardă afacerea, comercianții să nu falimenteze din cauza inflației galopante, iar muncitorii că nu le ajungeau salariile să-și întrețină familia. Pentru a putea supraviețui de la o lună la alta, muncitorii forestieri de pe teritoriul Legiunii de Jandarmi Râmnicu-Sărat se împrumutau de la angajator. Fiind mereu datori, nu-și puteau părăsi locul de muncă în căutarea unei slujbe mai bine plătite și erau nevoiți să se îndatoreze și mai mult. Alți muncitori erau nemulțumiți pentru că li se opreau tot felul de cotizații din salarii pentru sindicate, deși ei nu erau înscrși în acestea.

Mulți muncitori erau nemulțumiți de condițiile de muncă și de salariile mici. Economatele nu făceau față numărului mare de muncitori pe care trebuia să-i deservească. Greul aprovizionării cădea tot pe populația rurală, dar din cauza discrepanței dintre prețul produselor obținute în gospodărie și cele manufacturiere, țăranii nu mai aduceau marfă la oraș.

Nu numai țăranii nu se puteau apropia de articolele de îmbrăcăminte și încălțăminte, trebuind să vândă 300-400 kg de grâu ca să-și cumpere o cămașă, ci și salariații. Un muncitor câștiga în aprilie 1945 suma de 60.000 lei, în timp ce un funcționar inferior 50.000 lei. Chiriile erau foarte mari. La fel și cheltuielile de încălzire a caselor. Cei cu familie se loveau de un alt impediment – nu-și permiteau să-și țină copiii în școală, neavând posibilitatea materială să le cumpere haine, încălțăminte, rechizite.

Meseriași erau nemulțumiți de lipsa de pe piață a materiilor prime, de costul mâinii de lucru și mai ales de fluctuația prețurilor. Creșterea prețului materiei prime ducea la creșterea prețului produsului finit, mulți dintre cumpărători neavând bani să-l achiziționeze. Așa că mulți dintre micii meseriași (croitori și cizmari ș.a.) rămâneau și fără clienți și cu banii blocați în marfă.

Comercianții nu puteau intra în posesia mărfurilor plătire (sub diverse pretexte). Organizațiile cetățenești, apărute ca ciupercile după ploaie, făceau verificări la producători și la comercianți luând din marfă, deși nu aveau acest drept. De altfel, nu puține au fost cazurile în care membrii partidului comunist sau ai organizațiilor satelit își arogau drepturi care nu le aparțineau, trecând peste

²⁹ *Idem.*

organismele abilitate ale statului. (exemple: februarie 1945 – Frontul Plugarilor din Negrești (Vaslui) face numiri de primari, notari³⁰; mai 1945, o percheziție legală efectuată de șeful de post din Arad a fost stopată prin intervenția a doi membri U.P.M., ajutați de cinci soldați de la Comandamentul Sovietic din Rodna³¹).

Frica era sentimentul care caracteriza întreaga societate. Funcționarea trăia sub stresul unor noi comprimări, muncitorii se temeau că nu vor fi angajați dacă nu se înscriu în sindicate sau la comuniști, țăranii se temeau că le vor fi rechiziționate vitele, iar cerealele vor fi blocate, cei care aveau bani erau terorizați de spectrul inflației, proprietarii de imobile de scăderea prețurilor, iar deținătorii de valori mobiliare erau îngrijorați pentru că nu-și puteau pune la adăpost valorile³². De frica confiscării fabricilor de către stat, industriașii își retrăgeau capitalurile. Lipsa materiilor prime constituia și ea o cauză pentru care mulți muncitori își pierdeau locurile de muncă.

Speriați de evoluția evenimentelor și de modul punitiv prin care comuniștii înțeleg să-și subordoneze societatea, oamenii execută directivele venite de la autorități mai mult de frică decât din convingere. Cei care primesc ordine de concentrare se ascund pentru a nu fi trimiși pe front. Nu o fac pentru că nu ar fi patrioți, ci pentru că se tem că în lipsa lor familiile ar ajunge muritoare de foame. Cei care mai au vite preferă să-și lase pământul pârlăgă decât să iasă cu ele la munca câmpului, riscând să le fie rechiziționate.

Vinovat pentru situația deplorabilă în care se aflau era considerat Statul. Populația comentează că guvernul nu-i oferă niciun sprijin și e nemulțumită de membrii F.N.D. care, abuzând de noul lor statut, fac percheziții, arestări, ridicări de bunuri, deși n-au nicio autoritate³³. „S-a constatat că foarte mulți locuitori de pe teritoriul rural al Banatului, care veneau săptămânal la târguri pentru a vinde diferite articole alimentare și mai ales ouă, păsări, brânzeturi și alte derivate ale laptei, provenite din gospodăriile lor nu mai au curajul să-și comercializeze aceste produse întrucât au fost cazuri când li s-au ridicat chiar în gări, la coborârea din trenuri, de către anumite persoane care afirmă că fac parte din Uniunea Patrioților”³⁴. Mulți și-au manifestat nemulțumirea și față de cheltuirea inutilă a banilor pe placcarde și afișe³⁵. Cu timpul, nemulțumirile se vor deplasa către comuniști, învinovați că una spun (prin intermediul propagandei) și alta fac.

Cu toată propaganda, doar cei săraci, cei interesați și cei cu probleme (urmăriți pentru diverse infracțiuni) se înscriau în partidul comunist. Restul

³⁰ A.N.I.C., fond *Inspectoratul General al Jandarmeriei*, dosar 18/1945, f. 4.

³¹ A.N.I.C., fond *Inspectoratul General al Jandarmeriei*, dosar 74/1945, f. 2.

³² Se temeau să le țină acasă, de frica hoților, dar să le și pună la bancă din cauza zvonului că va avea loc o expropriere imobiliară și mobilă.

³³ A.N.I.C., fond *Inspectoratul General al Jandarmeriei*, dosar 77/1945, f. 7.

³⁴ *Ibidem*, f. 8.

³⁵ Numai la tipografia „Dacia Traiană”, comitetul a cheltuit peste 500.000 lei în perioada septembrie 1944-ianuarie 1945. (A.N.I.C., fond *Inspectoratul General al Jandarmeriei*, dosar 61/1945, f. 237).

populației considera că partidul comunist activează prin Apărarea Patriotică și Frontul Plugarilor³⁶ și se ferea și de comuniști, dar și de organizațiile de masă.

Obligați de sindicate, muncitorii făceau figurație la reprezentațiile ținute de propagandiștii veniți de la București. La mina Lupeni, în timpul discursului reprezentantului guvernului, muncitorii intervin și cer alimente. Agitatorul încearcă să le abată atenția de la lipsuri spunându-le că în perioada interbelică, în timpul „regimului dictatorial” au muncit ca robii, iar acum în „regimul de libertate” se gândesc numai la greve. Muncitorii impasibili la tirada propagandistică îi replică însă: „Da, am muncit, dar am avut slănină”. Ședința continuă în același registru. Oficialul le arată o bucată de cărbune adus din U.R.S.S. și laudă muncitorul sovietic. Cei din sală reacționează zicându-i: „Trimiteți-o Armatei Roșii, nouă să ne dați slănină”. Ofensat de lipsa de interes a muncitorilor, propagandistul îl înjură pe cel care a întrerupt expozeul, îl amenință cu pistolul și îl bate. Intervin autoritățile și cel arestat este... muncitorul³⁷.

Alte atitudini reacționare (pentru că în accepțiunea regimului cine nu era de partea lui era reacționar) s-au înregistrat la Petroșani, unde indivizi necunoscuți, „dușmani ai A.R.L.U.S.”, au rupt portretele lui Stalin și ale altor mareșali sovietici³⁸, în timp ce la APACA, „lucrătorii și lucrătoarele au răspuns că refuză să iasă în stradă³⁹ pentru a manifesta contra Guvernului și contra armatei, deoarece lucrează pentru armată de care sunt plătiți și că nu au revendicări de natură politică”⁴⁰. La fel au refuzat și lucrătorii de la Manufactura de Tutun CAM. În plus, în ziua de 24 februarie 1945 mulți au cerut conducerii să fie învoiți de la lucru (260 n-au venit, iar restul au fugit, pentru a nu fi obligați să meargă la manifestație). Comuniștii au găsit însă repede o soluție pentru a demonstra populației că beneficiază de susținere: organizau câte o manifestație, iar ostașii sovietici ieșeau ostentativ pe stradă pentru a arăta populației că-i sprijină pe aceștia.

La 6 martie 1945, sindicatele de la fabricile din București (S.T.B., U.C.B., A.E.G.) au preluat conducerea economatelor și au refuzat să dea alimente dacă muncitorii nu se înscriu în sindicat. „Muncitorii și funcționarii de la STB s-au solidarizat și au protestat, afirmând că renunță mai degrabă la rația de alimente, decât să se înscrie în sindicate”⁴¹.

Spectrul deblocărilor îi ține într-o continuă tensiune pe militari și jandarmi. Disponibilizații nu găsesc locuri de muncă. Activii sunt „descurajați și deprimați”⁴². Cei proveniți din diviziile „Tudor Vladimirescu” și „Horea, Cloșca și Crișan” sunt deprimați pentru că nu și-au primit soldele (deoarece unitățile de

³⁶ A.N.I.C., fond *Inspectoratul General al Jandarmeriei*, dosar 13/1945, f. 5.

³⁷ A.N.I.C., fond *Inspectoratul General al Jandarmeriei*, dosar 122/1945, f. 5.

³⁸ *Ibidem*, f. 76.

³⁹ 24 februarie – mitingul organizat de comuniști împotriva guvernului generalului Rădescu.

⁴⁰ A.N.I.C., fond *Direcția Generală a Poliției*, dosar 2/1945, f. 3.

⁴¹ A.N.I.C., fond *Inspectoratul General al Jandarmeriei*, dosar 2/1945, f. 63.

⁴² A.N.I.C., fond *Inspectoratul General al Jandarmeriei*, dosar 13/1945, f. 1-3.

origine nu le-au trimis certificatele care să ateste că nu mai iau bani de la ei), că nu au dreptul la echipament și materiale de la Casa Oștirii pentru că nu sunt încă subofițeri activi. Mulți au ajuns să spună: „Suntem ostașii nimănui!”⁴³. De cealaltă parte, cei rămași folosesc mijloacele de transport în comun și nu vor să plătească, trimit scrisori și efecte personale sub formă de corespondență oficială (plicuri cu antet) și nu mai achită taxele poștale. În plus populația se plânge că soldații frecventează restaurante, baruri, cârciumi și bodegi unde beau ajungând la scandaluri, bătaii și chiar furturi⁴⁴.

Pensionarii erau nemulțumiți de pensii. La fel și văduvele, orfanii și invalizii.

Starea de insecuritate a populației era dublată și de reducerea numărului de jandarmi. Crearea „poliției rurale”, care se suprapunea Jandarmeriei ca atribuții, nu a dus la depășirea stării de anxietate a oamenilor, mai ales că era compusă din „răii satului” și din „cei certați cu justiția”. În plus, polițiștii rurali se comportau, la o scară mai mică, ca și soldații sovieticii (pretindeau mâncare și băutură fără a plăti etc.)⁴⁵.

Pe parcursul întregului an prețurile s-au aflat într-o continuă creștere. Dacă în noiembrie 1944 sarea era 160 lei/ kg, uleiul -1000 lei/l, zahărul -1500 lei/ kg, varza -100 lei/ kg, ceapa -160 lei/kg, chibriturile 30 lei/ cutia, lemne -100.000 lei/ vagonul⁴⁶, în februarie 1945 1 kg de sare costa la 200-300 lei (deși la poarte salinei era de 10 ori mai puțin), 1 kg de carne de vită la în viu, la centrul de colectare costa 180-200 lei și 400-500 lei pe piață, gazul 200-400 lei/kg, sarea 160-200 lei/kg, săpunul 1800-2000 lei/kg, zahărul 1600-1800 lei/kg, untdelemnul 1300-2200 lei/kg, ceapa 300 lei/kg, mărarul 400 lei/kg, o pereche de boi costa 800.000 lei, un pachet de țigări naționale 300 lei, iar o pastilă de aspirină 700-1000 lei, în luna august 100 kg grâu ajunseseră la 20-25.000 lei, 100 kg făină la 40.000 lei, 1 kg zahăr avea prețul oficial 404 lei, vânzându-se la negru cu până la 5.000-10.000 lei⁴⁷.

Produsele manufacturiere se dovedeau inaccesibile majorității populației. În martie 1945 o cămașă costa 60-80.000 lei, 1 m de stofă pentru haine = 140-160.000 lei, 1 pereche ciorapi damă = 40-50.000 lei, 1 pereche pantofi damă = 180-250.000 lei, 1 pereche pantofi bărbătești = 200-250.000 lei, iar manopera pentru un costum era de 160.000 lei, în condițiile în care 1 l lapte = 1500-2000 lei, 1 kg fasole = 2000-2500 lei, 1 l ulei = 10-12.000 lei, 1 kg carne porc = 16-18.000 lei, 1 kg cartofi = 1700-2000 lei, 1 kg brânză de oi = 20-40.000 lei, 1 kg grăsime de porc

⁴³ A.N.I.C., fond *Inspectoratul General al Jandarmeriei*, dosar 90/1945, f. 53-55.

⁴⁴ A.N.I.C., fond *Inspectoratul General al Jandarmeriei*, dosar 93/1945, f. 31, 35, 144.

⁴⁵ A.N.I.C., fond *Inspectoratul General al Jandarmeriei*, dosar 62/1945, f. 184, 219.

⁴⁶ A.N.I.C., fond *Inspectoratul General al Jandarmeriei*, dosar 41/1945.

⁴⁷ A.N.I.C., fond *Inspectoratul General al Jandarmeriei*, dosar 147/1945, f. 14, 206 și dosar 62/1945, f.143.

= 18-20.000 lei⁴⁸. Lipsa monedei divizionare ducea și ea la rotunjirea prețurilor în sus.

Nemulțumirile populației s-au manifestat în forme diverse, de la discuții particulare în care oamenii își spuneau oful vizavi de abuzurile sovieticilor⁴⁹, la mângălirea și ruperea afișelor comuniste, la inscripționarea de lozinci pe ziduri⁵⁰, la vociferări în timpul discursurilor comuniștilor⁵¹, la greve⁵² și, nu în ultimul rând, prin tristul haz de necaz (anecdote, pamflete etc.). Orice răbufnire a populației față de abuzurile la care era zilnic supusă era taxată de autorități drept atitudine antistatală sau antisovietică și pedepsele nu întârziiau să apară.

⁴⁸ A.N.I.C., fond *Inspectoratul General al Jandarmeriei*, dosar 90/1945, f. 142.

⁴⁹ „Eu dacă eram în locul tău, luam revolverul și-l împușcam căci așa trebuie făcut la aceștia de către toți românii”, „Toți românii trebuie să se unească și să formeze cuiburi de rezistență la puncte importante ca să lupte contra Armatei Roșii, căci, cum veneau ei în debandadă nu mai ajungeau unde sunt astăzi”, „Dacă aş avea un pistol aş trage în orice ofițer din Armata Roșie. Așa cum spun eu trebuie să procedeze toți românii”, „Guvernul român a făcut rău că nu a lăsat arme populației, cu care acum ar fi putut ușor extermina aici pe ruși și a-i sătura cu bogățiile și pământul românesc”, „Tu nu trebuie să ajuți mai mult pe ruși, pe ei trebuie să-i gonim din România, iar nu să-i ajutăm.” (A.N.I.C., fond *Inspectoratul General al Jandarmeriei*, dosar 72/1945, f. 34, 65.).

⁵⁰ „A pierit fiara hitleristă, piară și balaurul comunist”, „F.N.D. – Ferește-ne Doamne”, „Jos dictatura comunistă și dl. Groza cel rău”, „Libertatea cuvântului și a scrisului, unde sunt?”, „Trăiască tânărul nostru Rege”, „Trăiască Armata Română”, „Trăiască Regele și Patria”, „Patrioți uniți-vă”, „Vrem democrație apuseană” (A.N.I.C., fond *Inspectoratul General al Jandarmeriei*, dosar 139/1945, f. 29.).

⁵¹ Unii ofițeri îi încurajează pe subofițeri și ostași ca la orele de Educație Politică să pună întrebări tendențioase în legătură cu raporturile dintre Rege și guvern. (A.N.I.C., fond *Inspectoratul General al Jandarmeriei*, dosar 93/1945, f. 13.).

⁵² Bijuterieri au protestat pe 11 februarie 1945 față de amestecul B.N.R. în afacerile lor cu metale prețioase (A.N.I.C., fond *Direcția Generală a Poliției*, dosar 61/1945, f.39).